

Η διάκριση του ενδεχόμενου δόλου από την ενσυνείδητη αμέλεια

Νομική αναγκαιότητα και κοινωνική πραγματικότητα

Του **Θοδ. Π. Μαντά**, Δικηγόρου παρ' Αρείω Πάγω, Μέλος της Ένωσης Ελλήνων Ποινικολόγων

Εντονη συζήτηση έχει αναπτυχθεί το τελευταίο χρονικό διάστημα στο νομικό κόσμο της χώρας, για τη διάκριση ανάμεσα στον ενδεχόμενο δόλο και την ενσυνείδητη αμέλεια. Αφορμή για την προσέγγιση αυτή αποτελούν σημαντικά γεγονότα και δικαστικές υποθέσεις που βρίσκονται σε εξέλιξη αυτή τη χρονική περίοδο, τραγικά δυστυχήματα που στοίχισαν τη ζωή σε εκατοντάδες συνανθρώπους μας όπως οι καταρρεύσεις κτιρίων στους σεισμούς της Αθήνας το 1999, στα εργοστάσια της RICOMEX A.E. και της FARAN A.E., το πολύνεκρο ναυάγιο του Ε/Γ πλοίου EXPRESS SAMINA, το τραγικό δυστύχημα σε σχολική εκδρομή με αποτέλεσμα τον θάνατο πολλών μαθητών στην κοιλιάδα των ΤΕΜΠΩΝ και η πτώση στον ποταμό ΑΛΙΑΚΜΟΝΑ του λεωφορείου που μετέφερε επιβάτες στη διαδρομή Θεσσαλονίκη - Αθήνα.

Η σπουδαιότητα της διάκρισης αυτής γίνεται αντιληπτή στον απλό πολίτη από το γεγονός και μόνον ότι στην περίπτωση του ενδεχόμενου δόλου το αδίκημα της ανθρωποκτονίας διώκεται από τα θεσμικά όργανα της ελληνικής Δικαιοσύνης σε βαθμό κακουργήματος και επιβάλλεται σε βάρος του υπαιτίου η ποινή της ισοβίου καθέρξεως, ενώ στην περίπτωση της ενσυνείδητης αμέλειας το αδίκημα της ανθρωποκτονίας

διώκεται σε βαθμό πλημμελήματος και επιβάλλεται σε βάρος του υπαιτίου ποινή φυλάκισης έως πέντε ετών.

Δυστυχώς όμως τα όρια ανάμεσα στον ενδεχόμενο δόλο και την ενσυνείδητη αμέλεια είναι συχνά δυσδιάκριτα με αποτέλεσμα στην πρακτική εφαρμογή του Ποινικού Δικαίου να παρατηρούνται εκ διαμέτρου αντίθετες δικαστικές αποφάσεις αλλά και διαφορετική ποινική μεταχείριση για την αυτή παραβατική συμπεριφορά.

Η οριοθέτηση μεταξύ των δύο αυτών θεμελιακών εννοι-

μογών στην πραγματικότητα ή αποτελούν παρέκκλιση και υπέρβαση των ορίων αυτών.

Σε μια πρώτη απλουστευτική προσέγγιση θα λέγαμε ότι ενδεχόμενος δόλος υπάρχει όταν ο δράστης προβλέπει ότι από την πράξη του θα προέλθει ένα αξιόποιο αποτέλεσμα, στις προαναφερθείσες περιπτώσεις θάνατος μεγάλου αριθμού συνανθρώπων μας, και δεν απέχει από την ενέργεια του αυτή αποδεχόμενος έτσι το αποτέλεσμα. Διαφέρει δε από την ενσυνείδητη αμέλεια κατά το ότι σε αυτήν ο δράστης δεν αποδέχεται το

ρίξει κάποιος ότι το μόνο που μπορεί να γίνει για τη χάραξη ορίων μεταξύ ενδεχόμενου δόλου και ενσυνείδητης αμέλειας είναι μια διαδικασία συγκρίσεων: Όσο πιο έντονη είναι η εσωτερική συμμετοχή του δράστη στην πρόκληση του ζημιογόνου αποτελέσματος, τόσο μεγαλύτερη είναι και η κοινωνική αποδοκιμασία της πράξεως και επομένως τόσο περισσότερο υποστηρίξιμη είναι η εκδοχή του ενδεχόμενου δόλου.

Όμως η τυχόν χειραγώγηση της έννοιας του ενδεχόμενου δόλου από τη νομολογία η οποία εμπνέεται από κοινωνικοπολιτικές σκοπιμότητες, όπως η κατασίγαση του αναβρασμού που έχει προκληθεί στην κοινή γνώμη με αποτέλεσμα την επιλογή της λύσης του ενδεχόμενου δόλου από αυτή της ενσυνείδητης αμέλειας, δεν μπορεί να αποτελέσει πρόσφορο μέσο αντεγκληματικής πολιτικής.

Συνεπώς όσο τα όρια ανάμεσα στον ενδεχόμενο δόλο και την αμέλεια παραμένουν δυσδιάκριτα και ασαφή τόσο θα παραμένει ανοιχτή η δυνατότητα για παρεκκλίσεις και εφαρμογές που θέτουν σε κίνδυνο τις θεμελιώδεις αρχές, στις οποίες ερείδεται ολόκληρο το ποινικό μας σύστημα.

Από την άποψη αυτή ενδεχομένως απαιτείται ο νομοθέτης να ανταποκριθεί στην πρόσκληση των καιρών για σαφή προσδιορισμό των εννοιών του ενδεχόμενου δόλου και της ενσυνείδητης αμέλειας.

Το πρόβλημα της διάκρισης του ενδεχόμενου

δόλου από την ενσυνείδητη αμέλεια δεν είναι

ένα απλώς δογματικό - θεωρητικό ζήτημα της

νομικής επιστήμης, αλλά τίθεται κατά τρόπο

οδυνηρό στην καθημερινή δικαστική πρακτική

ών του Ποινικού Δικαίου, του ενδεχόμενου δόλου και της αμέλειας ήταν μέχρι πρόσφατα αρκετά σαφής και μόνο οριακές αμφισβητήσεις μπορούσαν να υπάρχουν.

Οι τελευταίες όμως εξελίξεις δημιουργούν ερωτηματικά για το κατά πόσον οι διαφοροποιήσεις που παρατηρούνται κυρίως στην πρακτική εφαρμογή της νομικής επιστήμης βρίσκονται εντός των ορίων παραδεκτών προσαρ-

αξιόποιο αποτέλεσμα, αλλά από απερισκεψία ενεργεί έτσι αφού πιστεύει ότι σε τελική ανάλυση θα αποφύγει το αποτέλεσμα αυτό.

Το πρόβλημα της διάκρισης του ενδεχόμενου δόλου από την ενσυνείδητη αμέλεια δεν είναι ένα απλώς δογματικό - θεωρητικό ζήτημα της νομικής επιστήμης, αλλά τίθεται κατά τρόπο οδυνηρό στην καθημερινή δικαστική πρακτική.

Θα μπορούσε να υποστη-